

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. birželio 16 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Artūro Driuko ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **suinteresuoto asmens uždarnosios akcinės bendrovės „Arvi“ ir ko** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 29 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono arbitražo teismo 2020 m. liepos 10 d. galutinį sprendimą; suinteresuoti asmenys uždaroji akcinė bendrovė „Arvi“ ir ko ir bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Arvi fertis“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių bylinėjimosi išlaidų paskirstymą, taikymo byloje, kurioje prašoma pripažinti užsienio arbitražo sprendimą.
2. Pareiškėja bendrovė „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ 2020 m. rugpjūčio 19 d. prašymu Lietuvos apeliacinio teismo prašė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono arbitražo teismo 2020 m. liepos 10 d. galutinį sprendimą (toliau ir – Arbitražo sprendimas), kuriuo nuspręsta ieškovėms BUAB „Arvi fertis“ ir UAB „Arvi“ ir ko: 268 967,83 JAV dolerio sumą išskaičiuoti iš bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ reikalaujamos sumos pagal 2014 m. gruodžio 29 d. BUAB „Arvi fertis“ išrašytą ir UAB „Arvi“ ir ko“ garantuotą paprastąjį vekselį; priteisti 12 750 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų arbitražo išlaidų atlyginimo sumą, kurią bendrovė „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ nedelsdama sumoka ieškovių BUAB „Arvi fertis“ ir UAB „Arvi“ ir ko“ naudai.
3. Pareiškėja nurodė, kad arbitražo teismo sprendimas iš esmės priimtas jos naudai. Arbitražo teismo sprendimo pripažinimas pareiškėjai yra būtinas tiek siekiant patvirtinti jos finansinį reikalavimą BUAB „Arvi fertis“ bankroto byloje, tiek vykdant išieškojimą iš UAB „Arvi“ ir ko“, siekiant išvengti bet kokių tolesnių ginčų dėl pareiškėjos reikalavimo dydžio ir galiojimo.

II. Arbitražo sprendimo esmė

4. Londono arbitražo teismo 2020 m. liepos 10 d. galutiniu sprendimu nuspręsta ieškovėms BUAB „Arvi fertis“ ir UAB „Arvi“ ir ko: 268 967,83 JAV dolerio sumą išskaičiuoti iš bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ reikalaujamos sumos pagal 2014 m. gruodžio 29 d. BUAB „Arvi fertis“ išrašytą ir UAB „Arvi“ ir ko“ garantuotą paprastąjį vekselį; priteisti 12 750 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų arbitražo išlaidų atlyginimo sumą, kurią bendrovė „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ nedelsdama sumoka ieškovių BUAB „Arvi fertis“ ir UAB „Arvi“ ir ko“ naudai.
5. Arbitražo sprendime nurodyta, kad bendrovė „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ dėl neįvykdytos 2014 m. gruodžio 24 d. sutarties dėl trąšų įsigijimo pradėjo išieškojimą iš ieškovių BUAB „Arvi fertis“ ir UAB „Arvi“ ir ko“ pagal sutartyje nustatytas prievoles užtikrinusį vekselį ir jo pagrindu išduotą notaro vykdomąjį įrašą (Arbitražo sprendimo 5, 7 punktai). Ieškovės teigė, kad vekselis neužtikrino atsakomybės už atsakovei padarytą žalą neįvykdžius sutarties, o užtikrino tik išankstinio mokėjimo pagal sutartį grąžinimą, ir prašė pripažinti bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ reikalavimą atlyginti 728 666,27 Eur žalą ir šią sumą išieškoti iš ieškovių nepagrįstu ir neteisėtu (Arbitražo sprendimo 10, 122 punktai).
6. Arbitražo sprendime nurodyta, kad bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ reikalaujama žalos atlyginimo suma sumažinama 268 967,83 JAV dolerio (193 412,50 JAV dolerio 2014 m. gruodžio 24 d. sutarties dėl trąšų įsigijimo ir 2018 m. lapkričio 18 d. sutarties kainų skirtumas, 53 087,24 JAV dolerio per didelį nepanaudotos frachto vietos mokestis, 16 552,05 JAV dolerio neįrodytos prastovos išlaidos ir 5916,04 JAV dolerio nepagrįsti banko mokesčiai) (Arbitražo sprendimo 154, 159, 162 punktai).
7. Arbitražo sprendime taip pat nurodyta, kad Londono arbitražo rūmų Taisyklių 44 straipsnyje nustatyta, jog Arbitražo teismas šaliai paprašius galutiniame sprendime įsako vienai šaliai sumokėti pagrįstas ir proporcingas kitos šalies patirtas teisinio atstovavimo išlaidas, atsižvelgdamas į bylos rezultatai ir kitas aplinkybes, nebent šalys turi kitokį susitarimą (Arbitražo sprendimo 163 punktas).
8. Arbitražo sprendime pažymėta, kad šiame arbitraže ieškovės laimėjo jurisdikcijos klausimais ir tam tikru mastu bylos esmės atžvilgiu; ieškovėms reikėtų priteisti pusę jau patirtų arbitražo išlaidų (9000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų) atlyginimo ir pusę Londono arbitražo rūmų (LCA) išlaidų likučio (3750 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų), jas sudėjus priteisiama ieškovėms iš atsakovės 12 750 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų galutinė suma (Arbitražo sprendimo 169, 170 punktai).

III. Lietuvos apeliacinio teismo nutarties esmė

9. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartimi tenkinus pareiškėjos bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono arbitražo rūmų 2020 m. liepos 10 d. sprendimą; taip pat priteista iš suinteresuotų asmenų BUAB „Arvi fertis“ ir UAB „Arvi“ ir ko“ po 445 Eur bylinėjimosi išlaidų (advokato atstovavimo išlaidų) atlyginimo pareiškėjos bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ naudai.
10. Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje nurodyta, kad teismui patikrinus nenustatyta aplinkybių, sudarančių 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo V straipsnio 2 dalies a ir b punktuose įtvirtintus užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimo teisinius pagrindus, t. y. nenustatyta ginčo objekto negalėjimo būti arbitražo dalyku pagal Lietuvos įstatymus ir (ar) prieštaravimo viešajai tvarkai.
11. Dėl bylinėjimosi išlaidų Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje pažymėta, kad tenkinus prašymą, atsizvelgiant į tai, jog teismo nutartis dėl pripažinimo ir vykdymo bendra prasme priimta pareiškėjos bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ naudai, šiai pareiškėjai iš suinteresuotų asmenų priteisiamas jos patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas ([CPK 93](#) straipsnio 1 dalis). Pareiškėja teismui pateikė įrodymus, kad patyrė 890 Eur bylinėjimosi išlaidų. Prašomos priteisti išlaidos neviršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintose Rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio nustatytų maksimalių priteistino užmokesčio dydžių. Todėl teismas tenkinęs pareiškėjos prašymą jai iš suinteresuotų asmenų priteisė 890 Eur bylinėjimosi išlaidų lygiomis dalimis, t. y. po 445 Eur, atlyginimo.

IV. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į kasacinį skundą teisiniai argumentai

12. Suinteresuotas asmuo UAB „Arvi“ ir ko“ kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 29 d. nutarties dalį dėl iš UAB „Arvi“ ir ko“ 445 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – pareiškėjos bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo atmesti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais esminiais argumentais:
 - 12.1. UAB „Arvi“ ir ko“ 2020 m. rugsėjo 7 d. pateikė prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Arbitražo sprendimą kitoje vėlesnėje civilinėje byloje [Nr. e2T-84-370/2020](#). Tokį vėlesnį prašymą buvo atsisakyta priimti tik todėl, kad bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ pateiktas ankstesnis prašymas Lietuvos apeliaciniui teismui esamoje byloje. Atsiliepime į šį prašymą UAB „Arvi“ ir ko“ sutiko su jai palankaus Arbitražo sprendimo pripažinimu ir leidimu vykdyti, ir pati pareiškė tokį savarankišką prašymą. Todėl, priešingai nei teigiama Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje, kad ši nutartis bendra prasme priimta pareiškėjos bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ naudai, nurodyta nutartis priimta taip pat tenkinus ir UAB „Arvi“ ir ko“ atsiliepimo prašymą dėl Arbitražo sprendimo.
 - 12.2. Priteisus bylinėjimosi išlaidų atlyginimą iš UAB „Arvi“ ir ko“, pažeistas proceso principas, kad bylinėjimosi išlaidos priteisiamos iš bylą pralaimėjusios šalies ([CPK 93](#) straipsnio 1 dalis). Skundžiama nutartimi bylinėjimosi išlaidų atlyginimas priteistas iš tiek arbitražo, tiek ir pripažinimo ir leidimo vykdyti bylas laimėjusios UAB „Arvi“ ir ko“. Lietuvos apeliacinio teismo nutarties išvada, kad nutartis priimta pareiškėjos bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ naudai, neatitinka tikrojo tarp šalių susiklosčiusių teisių santykių turinio. Arbitražo sprendimas priimtas UAB „Arvi“ ir ko“ naudai, nes bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ turėta reikalavimo teisė į ją sumažėjo, ir atvirkščiai – dėl sumažėjusios reikalavimo teisės ir priteistų kelių tūkstančių Didžiosios Britanijos svarų sterlingų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo Arbitražo sprendimas nenaudingas bendrovei „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“, nes sumažino jos turtą.
 - 12.3. Priteisdamas bylinėjimosi išlaidų atlyginimą Lietuvos apeliacinis teismas neįvertino [CPK 93](#) straipsnio 4 dalyje nurodytų aplinkybių. UAB „Arvi“ ir ko“ procesinis elgesys buvo tinkamas [CPK 93](#) straipsnio 4 dalies prasme. Ji sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas tiek pati kreipdamasi į teismą su savarankišku prašymu pripažinti ir leisti vykdyti Arbitražo sprendimą kitoje byloje, kurioje prašymą atsisakyta priimti, tiek ir šioje byloje nustatytu terminu pateikdama išsamų atsiliepimą į bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ prašymą dėl to paties Arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis buvo naudinga bendrovei „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ tik tiek, kiek, tokia nutartimi priteisus šiai bendrovei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, šia suma ji įgijo galimybę sumažinti Arbitražo sprendimu nugūnytos reikalavimo teisės apimtį.
 - 12.4. Šalies patirtų, tinkamai pagrįstų ir protingų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas yra vienas kertinių teisės į tinkamą teisminę gynybą principų, užtikrinančių, kad joks proceso dalyvis nepatirs neigiamų padarinių vien dėl to, kad priešinga šalis inicijavo nepagrįstą teisminį procesą ar nepagrįstai vengė vykdyti savo prievolės pagal tinkamai pagrįstą ieškinį. Šis principas buvo pažeistas, nes šalis, laimėjusi arbitražo procesą bei būdama suinteresuota jai palankų Arbitražo sprendimą siekti pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvoje, atsidūrė priešingoje padėtyje – buvo įpareigota padengti bylinėjimosi išlaidas šalies, kuri arbitražo procesą pralaimėjo, tačiau „suskubo“ pirmiau įsiteisinti sau pačiai nepalankų Arbitražo sprendimą. Atsizvelgus į [CPK 93](#) straipsnio 4 dalyje nustatytus kriterijus, t. y. į bylos aplinkybes, kad UAB „Arvi“ ir ko“ sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis, sąžiningai atliko procesines pareigas, o bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ bylinėjimosi išlaidos susidarė tik dėl jos pačios skubėjimo aplenkiant UAB „Arvi“ ir ko“ siekti pripažinti sau nepalankų Arbitražo sprendimą, priteisiamų bylinėjimosi išlaidų dalis turėjo būti sumažinta.
13. Atsiliepimu į kasacinį skundą pareiškėja bendrovė „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ prašo atmesti kasacinį skundą. Atsiliepime išdėstyti esminiai argumentai:
 - 13.1. Arbitražo byloje ieškovės (suinteresuoti asmenys) BUAB „Arvi fertis“ ir UAB „Arvi“ siekė panaikinti savo įsipareigojimų pagal vekselį galiojimą visa apimtimi. Arbitražo teismo galutiniu sprendimu ieškovių įsipareigojimų atsakovei (pareiškėjai) bendrovei „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ dydis pagal vekselį sumažintas 268 967,83 JAV dolerio suma nuo ieškovių prašomos visos 769 981,65 JAV dolerio sumos (Arbitražo sprendimo 7, 171 a punktai). Sumų, kuriomis buvo sumažintas bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ reikalavimas, detalizacija pateikta Arbitražo teismo galutinio sprendimo 162 punkte. Taigi, didžioji ieškovių (suinteresuotų asmenų) reikalavimų arbitražo byloje dalis buvo atmesta. Kasacinio skundo argumentai, kad Arbitražo sprendimas priimtas UAB „Arvi“ ir ko“ naudai, nepagrįsti, nes ieškovių (suinteresuotų asmenų) reikalavimų patenkinta 34,93 proc., o atmesta 65,07 proc. Tai reiškia, kad arbitražo byla laimėjo pareiškėja, o ne suinteresuoti asmenys, būtent pareiškėja su prašymu ir kreipėsi dėl Arbitražo sprendimo pripažinimo. Pareiškėjos prašymas buvo tenkintas, todėl ji įgijo teisę į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą ([CPK 93](#) straipsnio 1 dalis).
 - 13.2. Lietuvos apeliaciniame teisme nagrinėtos bylos dalykas buvo ne suinteresuotų asmenų arbitraže reikštų ieškinio reikalavimų pagrindumas, o galutinio sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje klausimas, pareiškėjos pateiktas įgyvendinant savo teises, nurodytas [CPK 811](#) straipsnyje. Pagal [CPK 811](#) straipsnio 3 dalį kreiptis pripažinimo turi teisę bet kuri arbitražo proceso šalis, t. y. ne tik ta šalis, kurios reikalavimai arbitraže buvo tenkinti arba tenkinti iš dalies. Ji turėjo teisinį suinteresuotumą kreiptis, nes, pirmą, siekė Vilniaus apygardos teisme sustabdytos civilinės bylos [Nr. B2-2436-340/2020](#) dėl savo finansinio reikalavimo nagrinėjimo atnaujinimo (Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 9 d. nutartimi civilinės bylos [Nr. B2-2436-340/2020](#) nagrinėjimas buvo sustabdytas, kol nebus išnagrinėtas ginčas arbitraže; Vilniaus apygardos teismo 2020 m. spalio 21 d. nutartimi bylos nagrinėjimas atnaujintas; Vilniaus apygardos

teismo 2020 m. gruodžio 22 d. nutartimi patvirtintas UAB „Arvi fertis“ bankroto byloje bendrovės „Dreymoor Fertilizers Overseas PTE LTD“ 600 772,81 Eur finansinis reikalavimas, susidedantis iš Arbitražo sprendimu sumažintos iki 501 013,82 JAV dolerio (477 019,73 Eur) reikalavimo sumos ir 123 753,08 Eur palūkanų; antra, ji siekė įskaityti savo priešpriešinius reikalavimus į UAB „Arvi“ ir ko“ vykdomojoje byloje Nr. 0023/17/00050 iš pareiškėjos išieškomą bylinėjimosi išlaidų sumą (6375 Didžiosios Britanijos svarus sterlingų) – šią teisę į atitinkamus veiksmus pareiškėja įgyvendino nedelsdama po Lietuvos apeliacinio teismo nutarties priėmimo; trečia, pareiškėjai pripažintas Arbitražo sprendimas galėjo turėti įtakos nagrinėjant jos reikalavimus byloje dėl bankroto bylos UAB „Arvi“ ir ko“ iškėlimo.

- 13.3. Pareiškėja procesu dėl arbitražo sprendimo pripažinimo nepiktnaudžiavo ir nėra aplinkybių, patvirtinančių CPK nustatytus atvejus, kada bylinėjimosi išlaidų atlyginimas nepriteisiamas (pvz., CPK 93 straipsnio 4 dalies, 443 straipsnio 6 dalies taikymo atvejai). Pareiškėjos procesinis elgesys buvo tinkamas, ji sąžiningai naudojo procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas, todėl neįrodžius priešingai, nėra pagrindo spręsti dėl pareiškėjos naudai priteistų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo sumažinimo ar atsisakymo jas priteisti (CPK 93 straipsnio 4 dalis). Aiškindamas šią normą Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs: nukrypimas nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių yra galimas tik šių nuostatų *expressis verbis* (tiesiogiai, aiškiais žodžiais) reglamentuotais pagrindais (netinkamas šalies procesinis elgesys ir kt.); be to, teismas, nukrypdamas nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, turi argumentuotai atskleisti, koks yra CPK 93 straipsnio 4 dalies taikymo pagrindas, t. y., pvz., aiškiai įvardyti, koks šalies procesinis elgesys šios normos taikymo prasme laikytinas netinkamu ir kokios aplinkybės patvirtina atitinkamo elgesio netinkamumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-469/2020).
- 13.4. CPK 347 straipsnio 2 dalis draudžia proceso šaliai remtis naujais įrodymais ir aplinkybėmis, kurie nebuvo nagrinėti pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme. Nors prašymas dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo buvo suformuluotas dar 2020 m. rugpjūčio 19 d. prašyme, prieštaravimų dėl šio prašymo netenkinimo ar argumentų dėl pareiškėjos nesąžiningumo suinteresuotas asmuo apskritai nepateikė; be to, suinteresuotas asmuo kasacinį skundą grindžia ir nauja anksčiau nenurodyta aplinkybe, kad jis laimėjo ginčą arbitraže. Taigi, kasaciniame skunde pasisakoma dėl aplinkybių, kurios nebuvo nagrinėtos Lietuvos apeliaciniame teisme. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinta, kad pasirengimo nagrinėti bylą teisme metu proceso dalyviai turi teismui pateikti visus įrodymus bei paaiškinimus, turinčius reikšmės bylai, galutinai suformuluoti savo reikalavimus ir atskirtimus į pareikštus reikalavimus; jeigu šalys šių pareigų nevykdo arba netinkamai vykdo nurodytas pareigas, jos „gali tikėtis sau nepalankių, CPK nustatytų teisinių padarinių; draudimo kasaciniame skunde remtis naujais įrodymais bei aplinkybėmis, kurie nebuvo nagrinėti pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme (CPK 306 straipsnio 2 dalis, 312, 314 straipsniai, 347 straipsnio 2 dalis)“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-95/2012). Kasaciniame skunde keliama klausimai dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo ar pareiškėjos procesinio elgesio tinkamumo nebuvo nagrinėjimo dalykas Lietuvos apeliaciniame teisme, taip kasacinio skundo argumentacija pažeidžia CPK 347 straipsnio 2 dalies reikalavimus, todėl svarstytinas kasacinio skundo palikimo nenagrinėto klausimas (CPK 350 straipsnio 2 dalies 4 punktas).

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

V. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymą reglamentuojančių proceso teisės normų taikymo byloje, kurioje prašoma pripažinti užsienio arbitražo sprendimą

14. CPK 93 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendroji bylinėjimosi išlaidų paskirstymo civiliniame procese taisyklė: šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Teismas gali nukrypti nuo šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojo procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas (CPK 93 straipsnio 4 dalis, 94 straipsnio 1 dalis).
15. Teisės doktrinoje teigiama, jog CPK 93 straipsnio 1 dalyje nustatytos bendrosios bylinėjimosi išlaidų paskirstymo proceso šalims taisyklės pagrindu laikomas principas „pralaimėjęs moka“, kai išlaidų paskirstymas nustatomas pagal bylos proceso rezultatą – laimėjimą ar pralaimėjimą. Tokiu atveju išlaidos „seka paskui įvykį“ (angl. *cost follow the event*). Taisyklė „pralaimėjęs moka“, atsižvelgiant į teisinės praktikos pasiekimą lygi, teisingumo, sąžiningumo ir protingumo standartų taikymo mastus, neturėtų būti absoliutinama. Pralaimėjusi bylą šalis, kuri tiek materialiuju, tiek procesiniu ginčo santykių atžvilgiu elgėsi apdairiai ir rūpestingai, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina, t. y. jeigu jos negalima pripažinti kalta dėl bylą laimėjusios šalies išlaidų, neturėtų būti įpareigojama atlyginti bylą laimėjusios šalies išlaidų (CK 1.1 straipsnio 2 dalis, 6.248 straipsnis) (Simaitis, R. *Bylinėjimosi išlaidos civiliniame procese*. Vilnius: Registrų centras, p. 309–310, 317, 328).
16. Aptartos doktrininės nuostatos iš esmės atitinka teismų praktikoje suformuluotas nuostatas. Kasacinio teismo nutartyse nuosekliai nurodoma, jog CPK 93 straipsnio 1–3 dalyse nustatyta bendroji bylinėjimosi išlaidų paskirstymo proceso šalims taisyklė grindžiama principu „pralaimėjęs moka“, reiškianti, kad, paskirstant bylinėjimosi išlaidas, pralaimėjusi šalis yra įpareigojama atlyginti laimėjusios šalies išlaidas. CPK 93 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta išimtis iš bendrosios taisyklės yra grindžiama priežasties teorija, kuria remiantis bylinėjimosi išlaidų atlyginimo naštos paskirstymui yra reikšmingas toks nesąžiningas šalių procesinis elgesys, kuris būtų bylinėjimosi išlaidų susidarymo priežastis. Teismas, sprenddamas dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo ir nustatęs, jog konkrečiu atveju bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimas, atsižvelgiant į bylos baigtį, nereikštų sąžiningo bylinėjimosi išlaidų byloje paskirstymo, turėtų vadovautis CPK 93 straipsnio 4 dalies nuostatomis, leidžiančiomis nukrypti nuo šio straipsnio 1–3 dalyse įtvirtintų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgdamas į šalių procesinį elgesį ir priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Tam, kad būtų teisinis pagrindas nukrypti nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, taikant CPK 93 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą išimtį, turi būti konstatuotas šalies netinkamas procesinio elgesio faktas. Šios teisės normos taikymo pagrindas gali būti ne bet koks netinkamas procesinis elgesys, bet toks, kuris nekelia abejonių dėl jo atlikusios šalies nesąžiningumo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-83-1075/2020, 18 punktas; 2020 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-188-403/2020, 27, 28 punktai). Teismas, nukrypdamas nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, turi argumentuotai atskleisti, koks yra CPK 93 straipsnio 4 dalies taikymo pagrindas, t. y., pvz., aiškiai įvardyti, koks šalies procesinis elgesys šios normos taikymo prasme laikytinas netinkamu ir kokios aplinkybės patvirtina atitinkamo elgesio netinkamumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-469/2020, 16 punktas; 2020 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-359-969/2020, 30, 31 punktai).
17. CPK 93 straipsnio 1 dalies prasme proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, suprantama kaip šalis, kuriai sprendimas yra palankus, kuri laimėjo ginčą byloje (pavyzdžiui, ieškovas, kurio ieškinys patenkintas). Materialinio teisinio pobūdžio ginčo išsprendimo

rezultatas lemia procesinio teisinio pobūdžio reikalavimo pagrįstumą, t. y. laimėjusiai šaliai atlyginamos jos turėtos išlaidos, kurių ji turėjo siekdama apginti pažeistą teisę ([CPK 270 straipsnio](#) 5 dalies 3 punktas). Tokiai proceso šaliai pagal aptariamą teisės normą pralaimėjusioji šalis turi kompensuoti civilinių teisių gynbai išleistas lėšas – patirtas bylinėjimosi išlaidas. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas ([CPK 98 straipsnio](#) 1 dalis) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 4 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-280-219/2018](#) 10 punktą; 2018 m. vasario 7 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-7-701/2018](#) 16, 17 punktus; 2019 m. spalio 10 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-294-611/2019](#) 16 punktą; 2020 m. kovo 12 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-46-687/2020](#) 63 punktą; 2021 m. kovo 10 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-47-916/2021](#) 14 punktą).

18. Bylose, kuriose nėra ginčo dėl materialinių teisių padarinių, bylinėjimosi išlaidos paprastai nepaskirstomos. Dalyvaujančių byloje asmenų bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos ypatingosios teisenos tvarka nagrinėjamos bylose, kurių sąrašas pateiktas [CPK 442 straipsnyje](#). Paprastai tai yra vienašalė teiseną, kai nėra priešingų interesų turinčių šalių. Dėl to pagal [CPK 443 straipsnio](#) 6 dalį dalyvaujančių byloje asmenų bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos. Įstatyme nurodyta išimtis ([CPK 443 straipsnio](#) 6 dalis), kad tais atvejais, kai dalyvaujančių byloje asmenų suinteresuotumas bylos baigtimi yra skirtingas arba jų interesai yra priešingi, teismas gali proporcingai padalyti turėtas bylinėjimosi išlaidas arba jų atlyginimą priteisti iš dalyvavusio byloje asmens, kurio pareiškimas atmestas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-536/2009](#); 2013 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-25/2013](#)). Pagrindas, pagal kurį yra nustatoma laimėjusioji šalis ir atitinkamai paskirstomos bylinėjimosi išlaidos, yra ieškinių pareiktų materialinių subjektinių reikalavimų išsprendimo rezultatas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-193-969/2018](#), 36 punktas; 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-46-687/2020](#), 63 punktas; 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-66-469/2020](#), 15 punktas). Išdėstytos taisyklės yra aktualios ir kitose bylose, kuriose nėra sprendžiama dėl šalių materialinių subjektinių teisių, o išsprendžiami tik procesinio pobūdžio klausimai: tokiose bylose bylinėjimosi išlaidos paskirstytinos [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalies pagrindu, kai šalių interesai yra priešingi. Jeigu bylos šalių interesai nėra skirtingi, t. y. abi šalys siekia to paties procesinio rezultato byloje, pareiškdamos tokio paties turinio reikalavimus (prašymus) pateikiamuose teismui procesiniuose dokumentuose, o teismas priimanu procesiniu sprendimu tenkina šalių reikalavimus (prašymus), tokiais atvejais nėra bylą pralaimėjusios šalies, todėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimas neturėtų būti priteisiamas vienai šaliai iš kitos ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalies pagrindu, nes objektyviai nėra bylą pralaimėjusios šalies, iš kurios būtų nurodytu pagrindu priteisiamas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas).
19. Nagrinėjamoje byloje Lietuvos apeliacinis teismas tenkino pareiškėjos prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Arbitražo sprendimą ir konstatavo, kad tenkinus prašymą teismo nutartis bendra prasme priimta pareiškėjos naudai, todėl priteisė pareiškėjai iš dviejų suinteresuotų asmenų lygionis dalimis pareiškėjos turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad tokia teismo pozicija nepagrįsta, nes neatitinka aptartų įstatymo ir teismų praktikos nuostatų dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo.
20. Kasaciniame skunde suinteresuotas asmuo UAB „Arvi“ ir ko“ nurodo, kad ir jis pateikė Lietuvos apeliaciniame teismui vėlesnėje byloje tokį patį prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Arbitražo sprendimą, o kadangi esamoje byloje pirmesnė pateikusi tokį prašymą yra pareiškėja, tai vėlesnėje byloje suinteresuoto asmens prašymą atsisakyta priimti Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 8 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2T-84-370/2020](#). Be to, suinteresuotas asmuo UAB „Arvi“ ir ko“ atsiliepime į pareiškėjos prašymą nagrinėjamoje byloje taip pat išreiškė tokį patį prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvoje Arbitražo sprendimą. Taigi, užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas atitiko abiejų proceso šalių valią; pagal bylos procesinę situaciją nėra pagrindo sutikti su Lietuvos apeliacinio teismo nutarties vertinimu, kad, tenkinus pareiškėjos prašymą, teismo nutartis pripažinti ir leisti vykdyti Arbitražo sprendimą bendra prasme priimta pareiškėjos naudai, todėl jai priteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas.
21. Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo bylose pagal prašymus dėl užsienio teismų (arbitražo) sprendimų pripažinimo [CPK VII](#) dalyje „Tarptautinis civilinis procesas“ nenustatyta jokių specialiųjų teisės normų. Teisės doktrinoje išreikštas požiūris, kad minėtos kategorijos bylose proceso šalių suinteresuotumas bylos baigtimi gali būti įvairus: pasitaiko atveju, kai jis nesiskiria, bet taip pat esti, kad šalių interesai priešingi. Tuo atveju, kai šalių interesai nesiskiria, bylinėjimosi išlaidų teismas neturėtų paskirstyti ([CPK 3 straipsnio](#) 6 dalis, [443 straipsnio](#) 6 dalis). Bet kai nustatoma, kad šalių interesai prieštarauja vienas kitam – bylinėjimosi išlaidas paskirstyti ([CPK 93 straipsnis](#)) (Simaitis, R. *Bylinėjimosi išlaidos civiliniame procese*. Vilnius: Registrų centras, p. 339–340).
22. Apibendrinama teisėjų kolegija išaiškina, kad bylose dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo turi būti taikomi bendrieji bylinėjimosi išlaidų paskirstymo principai ir taisyklės: jeigu viena šalių siekia arbitražo sprendimo materialinių padarinių pripažinimo ir vykdyti Lietuvos Respublikoje, o kita šalis tokį prašymą ginčija, dėl bylinėjimosi išlaidų turi būti sprendžiama pagal [CPK 93 straipsnio](#) nuostatas; jeigu užsienio arbitražo sprendimo įteisinimo siekia abi (visos) šalys, bylinėjimosi išlaidos nepaskirstomos ir lieka jas patyrusiai šaliai.
23. Kasacinio teismo kolegija neturi pagrindo vertinti, kad Lietuvos apeliacinio teismo nutartis pripažinti ir leisti vykdyti Arbitražo sprendimą buvo nepalanki, nenaudinga ar priešinga suinteresuoto asmens interesams; tiek pareiškėjos bendrovės „Dreymoor Fertilisers Overseas PTE LTD“, tiek suinteresuoto asmens UAB „Arvi“ ir ko“ procesinė pozicija ir siekiami tikslai procese dėl Arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti buvo tie patys: abi šalys siekė Arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti, pateikė dėl to prašymus, pirmesnė pateikusi prašymą buvo pareiškėja, bet ir suinteresuotas asmuo išreiškė ir palaikė tokį patį prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Arbitražo sprendimą. Tokia suinteresuoto asmens teisinė pozicija nekito, ji buvo tapati, kaip ir pareiškėjos procesinė pozicija, todėl nėra pagrindo daryti išvadą apie pareiškėjos ir suinteresuoto asmens interesų prieštaravimą, priešingumą ar koki nors jų išsiskyrimą (skirtingumą) byloje dėl Arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti; priešingai, tai leidžia daryti išvadą, kad abiejų šalių interesai sutapo ir buvo vienodi tiek prašymų teismui turinio, tiek siekiamo tikslo prasme. Tą aplinkybę, kad pirmoji pateikti prašymą teismui suskubo pareiškėja, padavusi prašymą pirmiau už suinteresuotą asmenį, savaime nereikšia, kad būtent ji laimėjo bylą dėl Arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti.
24. Apibendrinant išdėstytus argumentus darytina išvada, kad byloje šalių pozicijos nėra skirtingos, jų siekiamas tikslas pripažinti Arbitražo sprendimą buvo bendras abiejų, taigi nėra pralaimėjusios bylą šalies, todėl kiekvienos šalies turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas nepriteistinas iš kitos šalies, jos nėra paskirstytinos pagal [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalį. Byloje taip pat nenustatyta šalies netinkamo procesinio elgesio tokių faktų, kurie nekeltų abejonių dėl šalies nesąžiningumo (nutarties 19 punktas), todėl nėra ir pagrindo paskirstyti bylinėjimosi išlaidas pagal [CPK 93 straipsnio](#) 4 dalies taisyklės.
25. Atsižvelgiant į tai, kad skundžiama nutartimi Lietuvos apeliacinis teismas netinkamai taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias bylinėjimosi išlaidų paskirstymą, ir toks normų taikymas nesuderinamas su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojama teisės aiškinimo ir taikymo praktika, tai Lietuvos apeliacinio teismo nutartis turėtų būti keičiama, panaikinant jos dalį, kuria buvo priteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas ([CPK 346 straipsnio](#) 2 dalis, 359 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 3 dalis). Kadangi kasaciniu skundu skundžiama Lietuvos apeliacinio teismo nutarties dalis, kuria priteistas iš suinteresuoto asmens UAB „Arvi“ ir ko“ bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, ir nėra skundžiama kita nutarties dalis, kuria bylinėjimosi išlaidų atlyginimas priteistas iš kito suinteresuoto asmens BUAB „Arvi fertis“, tai, atsižvelgiant į įstatymo reikalavimą nagrinėti bylą neperžengiant kasacinio skundo ribų ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis), panaikintina Lietuvos apeliacinio teismo nutarties dalis dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo iš suinteresuoto asmens UAB „Arvi“ ir ko“, o kita nutarties dalis paliktina nepakeista.

26. [CPK 96 straipsnio](#) 6 dalyje nustatyta, kad jeigu iš šalies pagal šį straipsnį į valstybės biudžetą išieškotina bendra suma yra mažesnė už teisingumo ministro kartu su finansų ministru nustatytą minimalią valstybei priteistiną bylinėjimosi išlaidų sumą, teismas tokios sumos nepriteisia ir ji nėra išieškoma. Pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymą Nr. 1R-261/1K-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“ minimali valstybei priteistina bylinėjimosi išlaidų suma yra 5 Eur. Lietuvos Aukščiausiajame Teisme išlaidos, susijusios su procesinių dokumentų įteikimu, nesiekė 5 Eur. Todėl procesinių dokumentų įteikimo išlaidų atlyginimas nepriteistinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 29 d. nutarties dalį dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo pakeisti.

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 29 d. nutarties dalį, kuria priteistas iš suinteresuoto asmens UAB „Arvī“ ir ko“ 445 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas pareiškėjos bendrovės „Dreymoor Fertilisers Overseas PTE LTD“ naudai.

Kitą Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 29 d. nutarties dalį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Artūras Driukas

Sigita Rudėnaitė